

bağbahçe

ÇEVRE BAHÇE ÇİÇEK DERGİSİ SAYI: 62 KASIM-ARALIK 2015 FİYATI: 5 TL

KAÇKAR SÜMBÜLÜ (*Scilla alinihatiana*)

Yeni Bir Türün Hikâyesi

Kaçkar sümbülü

(*Scilla alinihatiana*)

NGBB ARAŞTIRMA GEZİSİ
Antalya ve Akseki-2

İstanbul Atatürk Arboretumu

Ravent rizomu (*Rhei rhizoma*)

TÜRKİYE'NİN TEHDİT ALTINDAKİ BİTKİLERİ

Malatya kantaronu (*Hypericum malatyanum*)

Bozkır kardikenini (*Acantholimon riyatguelii*)

Doğa Mektebinde Oyunlar
Çevre Eğitimi ve Öğretmenler

SAKSILI TASARIM

Kış Hazırlıkları

Tasarımda
Alışılmadık Bitkiler-2

Ravent rizomu

(*Rhei rhizoma*)

"*Rheum palmatum*"

Ravent rizomu (*Rhei rhizoma*), Güneydoğu Çin ve Tibet'in 3000 m'nin üstündeki yüksek platolarında yetişen; madımakgiller (*Polygonaceae*) familyasına dahil, çok yıllık "*Rheum palmatum* L." veya "*Rheum officinale* Baillon." bitkileri ile melezlerinin, soyulup kurutulmuş toprakaltı kısımlarıdır. Başlıca farmakopelerde olduğu gibi, Avrupa farmakopesinde de kayıtlı bir drogdur.

Ravent, Çin'de en az 5000 yıldır bilinen ve kullanılan bir drogdur. Rizomları, ilkbahar ve sonbaharda 6-10 yıllık bitkilerin sökülmesiyle toplanır; kabuğu soyulur, silindirik veya boylamasına yassı halde kesilerek, açık havada kurutulduktan sonra ticarete sevk edilir.

Terkibinde nişasta, şeker, tannin (glikogallin, serbest gallik asit, [-]-epikateşingallat, kateşin, gallatotananenler), kalsiyum oksalat yanında; ana bileşik olarak, antra-

kinonlar bulunur. Etken maddeler, drogda % 2-5 oranında bulunan, hidroksiantrasen türevleridir. Bunlar krizofanol, aloe-emodin, fisyon ve glikozitleri ile monomerik indirgenmiş (rheinozidler A-D) ve dimerik indirgenmiş (sennozidler A-F) formlarının di-O,C glikozitleridir.

Avrupa farmakopesine göre drog, rhein üzerinden hesaplanmış en az yüzde 2,2 hidroksiantrakinon türevleri içermelidir. Bunun miktarı yazın en yüksek, kışın

ise en düşük seviyelerdedir. Ana etken bileşiklerin, sennozidler olduğu anlaşılmıştır.

Kabızlığın kısa süreli tedavisinde kullanılmaktadır. Müshil etkisini, barsak hareketliliğini (peristaltizmini) artırarak veya barsak mukozasında geçirgenliği, yani barsaktaki su miktarını artırarak sağlar. Sennozidler ve rheinozidler, barsak bakterileri tarafından, aktif antron metabolitine indirgenir. Bu maddenin kalın barsaktaki stimulan ve iritan etkilerinden dolayı, laksatif etki meydana gelir. Etki, drog alındıktan 6 saat sonra başlar; bazen 24 saat gecikme olabilir.

Doz aşımında, aşırı ishal ve karın ağrısı ile birlikte, sıvı ve elektrolit kaybı görülür. Tedavi için bol miktarda su takviyesi yapılmalı, özellikle çocuklar ve yaşlılarda elektrolit (bilhassa kalsiyum) verilmelidir.

Apandisit gibi yangılı barsak hastalıkları ile Crohn hastalığı, ülseratif kolit, iritabl barsak sendromu (spastik kolon) olan hastalara; 10 yaşın altındaki çocuklara, gebelere ve emziren kadınlara verilmemelidir. Kolik, hemoroit, nefrit hastalarının; ağrı, bulantı, kusmayla seyreden hastalığı ve krampları olanların kullanması önerilmez.

Diğer stimulan laksatiflerde olduğu gibi, devamlı olarak 2 hafta-

"*Rheum officinale*"

Şortah (*Rumex alpinus*)

dan uzun süre kullanılmamalıdır. Zira uzun süreli kullanım, mukoz membranlarda yangıya ve barsakta renklenmeye (Pseudomelanosis coli) yol açar. Kullanım kesildiğinde, durum normale döner.

'Anorexia nervosa' ve 'bulimia'da, 'Aşırı Laksatif Kullanma Sendromu' (Laxative Abuse Syndrome [LAS]) riski vardır. Bu durum ishal ve elektrolit-su dengesinin bozulması sonucu, atonik (hareketsiz) barsağa yol açar. Olu-

şan hipokalemi (kalsiyum kaybı), kalp rahatsızlığına ve nöromusküler sorunlara, ayrıca 'albuminuri' ve 'hematuri'ye sebep olabilir.

Uygun doz, yumuşak dışkı atımını sağlayan en düşük dozdur. Ortalama günlük doz, 0,5-1,5 g kuru drog olabilir. Dekoksasyon halinde, gece yatmadan önce kullanılır. 10-30 mg hidroksiantrasen türevi içeren standart preparatlar da aynı amaçla kullanılır. Tesirinin hafifliği ve tahriş yapmaması,

yaşlılar ve çocuklar için kullanılmasında tercih sebebidir. Az miktarda (0.05-0.20 g) alındığında, içerdiği tanenlerden dolayı kabızlığa ve midevi olarak etki eder.

Ravent ekstresi ayrıca, aft veya protez vurması gibi ağız yaralarında ve dişeti rahatsızlıklarında haricen kullanılan sıvı preparatların (Pyravex®, Piraldyne®) terkibine girer.

Bitkinin "*Rheum rhaponticum* L.", "*Rheum compactum* L.", "*Rheum undulatum* L.", "*Rheum emodi* Wall." türleri, Avrupa'da yetiştirilir. Mayhoş lezzeti olan taze çiçek sapsları, sebze olarak kullanılır. Bu türler de hafif müshil etkisi gösterir, ama drog olarak kullanılmaz.

Lübnan, Filistin ve Doğu Anadolu dağlarında yetişen ışgın (*Rheum ribes* L.) bitkisinin taze çiçek sapsları, sebze olarak tüketilir. Batı Anadolu ve Avrupa dağlarında yetişen şortah (*Rumex alpinus* L.) sapsları da ışgın gibi kullanılır.

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr. Anadolu Üniv. Eczacılık Fak.

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Işgın (*Rheum ribes*)

